УДК 37.036:378.2

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-333-344](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-333-344)

Комар Таїсія Василівна доктор психологічних наук, професор кафедри психології та педагогіки, Хмельницький національний університет, 29000, м. Хмельницький, вул. Профспілкова 14, тел.: 067-380-28-00, e-mail: komartayisiya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8957-0971>

Варгата Оксана Валеріївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки, Хмельницький національний університет, 29000, м. Хмельницький, вул. Проїзд Гоголя 17, тел.: 0673790119, e-mail: oksana.vargata@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1805-4643>.

ІННОВАЦІЙНЕ МИСЛЕННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті здійснено порівняльний аналіз понять: «інноваційне мислення», «креативне мислення», «критичне мислення» та виокремлено основні їх відмінності. Здійснено емпіричне дослідження інноваційного мислення та стилю мислення у фахівців соціономічних професій.

Визначено основні характеристики інноваційного мислення: розширення діапазону мислення та генерації нових нестандартних ідей; виокремлення нагальної проблеми; відмова від стереотипів та шаблонів; здатність до виявлення та вирішення протиріч; пізнання закономірностей певних систем для успішного прогнозування їх майбутнього; поєднання та узагальнення широкого кола знань у різних напрямках та галузях; пошук найефективніших ресурсів для втілення нових ідей; орієнтація на отримання практичного результату; пошук різних способів реалізації.

Охарактеризовано особистісні якості фахівців соціономічних професій, що пов'язані з креативним мисленням: прагнення пізнавати нове та постійний розвиток; вміння за потреби використати досвід інших та бажання вдосконалювати свій; здатність до аналізу, синтезу та узагальнення; оригінальність поглядів та гнучкість мислення; здатність до творчого втілення та перетворення; здатність імпровізувати задля вираження власної точки зору.

Поняття «критичне мислення» характеризується: здатністю логічно чітко аналізувати інформацію; вмінням формулювати обґрунтовані судження; вмінням застосовувати отримані результати до нестандартних ситуацій; умінням бути відкритим до прийняття неординарних рішень та нових ідей.

Здійснено емпіричне дослідження інноваційного мислення фахівців соціономічних професій за методикою «Шкала самооцінки інновативних якостей особистості». За результатами дослідження у фахівців соціономічного

профілю переважають середні показники. Здійснено емпіричне вивчення стилю мислення у фахівців соціономічного профілю за методикою «Визначення стилю мислення». За результатами методики у фахівців соціономічних професій переважає синтетичний, прагматичний та реалістичний стилі мислення.

Ключові поняття: «інноваційність», «креативність», «критичність», «інноваційне мислення», «креативне мислення», «критичне мислення», «інноваційне мислення фахівців соціономічних професій», «інновативні якості особистості», «стиль мислення».

Komar Taisiia Vasylivna Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor of Psychology and Pedagogics Department, Khmelnytsky National University, Prospilкова St., 14, Khmelnytsky, 29000, тел.: (067) 380-28-00, <https://orcid.org/0000-0001-8957-0971>

Varhata Oksana Valerievna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Psychology and Pedagogics, Khmelnytsky National University, Proyzd Gogola St., 17, Khmelnytsky, 29000, tel.: (067) 379-01-19, <https://orcid.org/0000-0002-1805-4643>

INNOVATIVE THINKING OF SOCIONOMIC PROFESSIONALS: COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract. The article comparative analysis of the concepts: «innovative thinking», «creative thinking» and «critical thinking» was made and highlighted their main differences. An empirical study of innovative thinking and style of thinking in specialists in socionomic professions was provided.

The main characteristics of innovative thinking were determined: expanding the range of thinking and generating new non-standard ideas; identification of an urgent problem; rejection of stereotypes and patterns; ability to identify and resolve contradictions; knowledge of the laws of certain systems for successful forecasting of their future; combining and generalizing a wide range of knowledge in different areas and fields; search for the most effective resources for the implementation of new ideas; focus on obtaining a practical result and search for different ways of implementation.

The personal qualities of specialists in socionomic professions related to creative thinking were described: the desire to learn new and constant development; the ability to use the experience of others and the desire to improve their own; ability to analyze, synthesize and generalize; originality of views and flexibility of thinking; ability to creative embodiment and transformation and the ability to improvise to express one's point of view.

The concept of «critical thinking» is characterized by: the ability to logically analyze information; ability to formulate sound judgments; ability to apply the

obtained results to non-standard situations and the ability to be open to extraordinary decisions and new ideas.

An empirical study of innovative thinking of specialists in socio-economic professions according to the method «Scale of self-assessment of innovative personality traits» was done. Due to the results of the study socio-economic specialists are dominated by averages. An empirical study of the style of thinking of socio-economic specialists using the method of «Determining the style of thinking». According to the results of the methodology synthetic, pragmatic and realistic styles of thinking prevail among specialists in socio-economic professions.

Keywords: «innovation», «creativity», «critical», «innovative thinking», «creative thinking», «critical thinking», «innovative thinking of socio-economic professionals», «innovative personality characteristics» and «thinking style».

Постановка проблеми. У новітній науковій діяльності постає низка вимог до професійної підготовки фахівців соціономічних професій. На сьогоднішній день є важливим для успішної професійної діяльності фахівців соціономічних професій розвинуте інноваційне мислення, яке пов'язане з сучасним інформаційно-інноваційним простором, що постійно розвивається та розширюється. Для того щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці, компетентним та успішним у професійній діяльності – важливо не лише знати та володіти вже існуючими техніками, але й бути спроможним до створення чогось нового, удосконалення чи модернізації вже існуючого, що у свою чергу, вимагає інноваційності у мисленні фахівців соціономічних професій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти інноваційного мислення, його зміст та структура розглянуто у працях зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема: А. Харченко, А. Грітченко, В. Делія, Е.Корольова, Л. Холодкова, Н. Козирьова, Р. Павловича, О. Пономарьов, Р. Джаджкінс, Р. Павловича, С. Соболева, Т. Кузнецова та ін.

Метою статті є здійснити порівняльний аналіз та емпіричне дослідження інноваційного мислення фахівців соціономічних професій.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день спостерігається стрімкий розвиток інформаційно-інноваційних технологій, які штовхають фахівців соціономічної сфери до постійного саморозвитку. Фахівці соціономічних професій працюють у системі «людина-людина», тому для них є вкрай необхідним розвивати інноваційне мислення щоб знаходити нестандартні вирішення професійно важливих питань на рівні новітнього простору.

Здійснивши теоретичний аналіз поняття «інноваційне мислення», ми дійшли до висновку, що не зважаючи на те, що існує багато досліджень з даної теми єдиного та всеохоплюючого визначення не існує. На наш погляд, можливо це пов'язано з тим, що більшості літературних джерел «інноваційне мислення» поєднують або ототожнюють з креативним мисленням та критичним мисленням.

У дослідженні Р. Павловича, «інноваційне мислення розглядається, як мислення, яке здатне проникати в суть речей і явищ» [11]. Саме завдяки такому

погляду фахівці соціономічного профілю зможуть знаходити нові, неординарні вирішення професійно-важливих питань. Володіючи здатністю мислити інноваційно у роботі приймаються власні виважені рішення, допускається менше помилок та людина стає більш затребувана у професійній сфері.

Дослідник С. Соболева, визначає головні характеристики інноваційного мислення, серед яких такі [14]:

- розширення діапазону мислення, фантазування та генерації нових нестандартних ідей, має переважати абстрактне мислення;
- виокремлення нагальної проблеми, що перебуває тісному взаємозв'язку з іншими елементами;
- відмова від стереотипів та шаблонів, вихід за межі вже існуючих традиційних концепцій;
- здатність до виявлення та вирішення протиріч, якщо не вдається досягнути компромісу;
- пізнання закономірностей певних систем для успішного прогнозування їх майбутнього;
- поєднання та узагальнення широкого кола знань у різних напрямках та галузях;
- пошук найефективніших ресурсів для втілення нових ідей;
- орієнтація на отримання практичного результату;
- пошук різних способів реалізації.

Здійснивши теоретичний аналіз літературних джерел, ми визначили, що інноваційне мислення неможливе без креативного мислення, як творчого пошуку та критичного мислення, як оцінка вже існуючого.

У літературних джерелах «креативне мислення» розглядають, як спроможність людини відмовитись від стереотипів, коли їй характерним є ризик, гнучкість та швидкість мислення, високо розвинена уява та інтуїція, сприйняття неоднозначності та високий рівень естетичних цінностей [4].

А. Брушлінський розглядає креативне мислення, як спроможність думати «по-новому», «по-іншому», потенціал творчого мислення, що характеризує його по суті специфічний спосіб мислення, опис його особистих особливостей. В основі виступає вміння аналізувати проблеми, будувати та знаходити причинно-наслідкові зв'язки, прогнози та вирішувати суперечності. Креативне мислення – виникнення ідей [6].

Здійснивши теоретичний аналіз сучасних наукових праць можна виділити такі особистісні якості фахівців соціономічних професій, що пов'язані з креативним мисленням: прагнення пізнавати нове та постійний розвиток; вміння за потреби використати досвід інших та бажання вдосконалювати свій; здатність до аналізу, синтезу та узагальнення; оригінальність поглядів та гнучкість мислення; розкріпачення підсвідомості; здатність до творчого втілення та перетворення; уміння інтегруватися з власним витвором; здатність імпровізувати задля вираження власної точки зору.

Поняття «критичне мислення» в літературних джерелах розглядається, як здатність логічно чітко аналізувати інформацію, знаходячи протиріччя в ній, вміння формулювати обґрунтовані судження, застосовувати отримані результати до стандартних та нестандартних ситуацій.

Критичне мислення сприяє тому, щоб бути відкритим до неординарних рішень та нових ідей. У дослідженнях М. Ліпмана, критичне мислення є майстерним, відповідальним та сприяє доброму судженню, тому що ґрунтується на критеріях, самостійно корегується та є достатньо чутливим до контексту [12].

Провідною вимогою до критичного мислення в цьому аспекті є наявність ресурсу захисту й переконливості аргументів того, хто висловлюється.

У нашому дослідженні, ми вирішили здійснити науковий аналіз понять «інноваційне», «креативне», «критичне» мислення та виокремити основні на наш погляд, відмінності цих тверджень. Креативність – це здатність до процесу формування нових ідей, концепцій, асоціацій або їх кардинальне видозмінення. Критичність – це оцінка, розмежування, систематизація вже існуючого [10].

Тому створюючи щось нове людина використовує креативне мислення – «правопівкульне», для якого є властивим оригінальність, нестандартність, інтуїтивність та яким керують емоції та почуття, а уява немає меж, та критичне – «лівопівкульне», для якого характерним є раціоналізація, логічність, послідовність та цілісність [14].

Таким чином, ми дійшли до висновку, що для інноваційного мислення у створенні нових оригінальних, нестандартних та модернізованих ідей, ми використовуємо нашу уяву у поєднанні з логікою та раціоналізмом, систематизуємо та перевіряємо.

Якщо людина починає мислити «інноваційно», вона базується не лише на емоціях, інтуїції, уяві та фантазіях, а й базується на актуальних знаннях, вміннях та практичному досвіді.

У працях А. Грітченко основними компонентами визначає: інтереси та стереотипи. На думку автора, індивідуальні інтереси мають збігатися з сучасними вимогами, які постають перед суспільством та нашою виховати особистість до самореалізації в інноваційній діяльності [3].

Узагальнивши теоретичне дослідження, нами здійснено порівняльний аналіз понять «інноваційне мислення», «креативне мислення» та «критичне мислення» (див. табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз понять «інноваційне мислення», «креативне мислення» та «критичне мислення»

№	Сутність поняття	Автор
1.	Інноваційне мислення – це найвища ступінь людського пізнання, процесу досягнення протиріч, що виникають у суспільних стосунках, творчого їх вирішення на основі усвідомлення відповідності чи невідповідності нового потребам та інтересам людини.	Л. Холодкова [12].

2.	Інноваційне мислення – це активний спосіб сприйняття, осмислення та оцінювання об'єктів, що ґрунтується на особистісному розумінні та оцінюванні зовнішнього світу; пов'язане з необхідністю прийняття нестандартних рішень у нестандартних ситуаціях та забезпечує розроблення і освоєння нових моделей взаємодії суб'єктів.	К. Гораш [2].
3.	Інноваційне мислення – це навик ставити під сумнів непорушність і успішність традиційних концепцій і підходів, помічати і використовувати нові тенденції.	Т. Кузнецова [8].
4.	Інноваційне мислення – це розвивальне мислення, що приводить до нових результатів, до характеристик якого можна віднести системність мислення, інтуїтивність мислення, саморозвиток, самоорганізація, далекоглядність, позитивність.	Е. Корольова [11].
5.	Інноваційне мислення являє собою розумний компроміс цих підходів: творчі процеси використовуються в ньому для генерації оригінальних ідей шляхом підключення уяви. Ці ідеї потім класифікуються, проходять відбір, організовуються і перевіряються з застосуванням раціонального і логічного мислення.	М. Меєрович, Л. Шрагіна
6.	Креативне мислення – це сукупність різних здібностей, кожна з яких може бути виражена по-різному. Він виділяє п'ятдесят дві критерії обдарованості.	К. Тейлор [1].
7.	Креативне мислення – це особливість у поведінці особистості, що виявляється в неординарних здібностях до пошуку вирішення поставлених завдань, погляд на проблемні ситуації з різних точок зору та під іншим кутом.	Дж. Рензулі [1].
8.	Креативне мислення – це спосіб мислення, при якому людина здатна відрізнити інформацію від фактів, а з урахуванням нових реалій, дана компетенція стає особливо затребуваною.	Дж. Уейлс [9].
9.	Креативне мислення – це цілісний процес генерації ідей, їх розвитку та перетворення на цінності. Цей процес поєднує в собі те, що люди називають новаторством.	Дж. Као [9].
10.	Креативне мислення – це здатність до загостреного сприйняття недоліків, проблем, прогалин у знаннях, у процесі ідентифікації недостатньої інформації.	Е. Торренс [15].
11.	Критичне мислення – це процес, спрямований на оцінку, перевірку припущень, дій, на створення альтернативних способів прийняття рішень.	Д. Брукфілд [7].

13.	Критичне мислення – це здатність людини усвідомлювати власну позицію з того чи іншого питання, вміння знаходити нові ідеї, аналізувати події і оцінювати їх, приймати ретельно обдумані, зважені рішення стосовно будь-яких думок і дій.	О. Пометун [13].
14.	Критичне мислення – це здатність особистості до самостійного оцінювання дійсності, інформації, знань, думок і тверджень інших людей, уміння знаходити ефективні рішення з урахуванням існуючих стереотипів і розроблених критеріїв.	С. Доценко[5].
15.	Критичне мислення – це процес, за допомогою якого розум переробляє інформацію, щоб зрозуміти ідеї, що вже присутні, створити нові або вирішувати проблеми.	А. У. Бідл, Д. Х. Кларк [7].

Нами було проведено емпіричне дослідження інноваційного мислення фахівців соціономічних професій, у якому прийняло участь 57 респондентів. Ми використали методику «Шкала самооцінки інновативних якостей особистості» (Н. Лебедева, А. Татарка). Опитувальник складається з трьох шкал: креативність; ризик заради успіху; орієнтованість на майбутнє. Респондентам було запропоновано 12 коротких характеристик різних людей, які потрібно було оцінити по ступені схожості з собою по 5-ти бальній шкалі. Потім відповідно до ключа підрахувати середнє значення по шкалам. За результатами дослідження: 0% – 20% – низький показник; 21% – 40% – занижений показник; 41% – 60% – середній показник; 61% – 80% – вищий середнього показник; 81% – 100% – високий показник.

Згідно результатів опитування у більшості респондентів, переважає високий рівень креативності (40%), що означає готовність до прийняття та створення нових ідей, що відрізняються від традиційних чи вже існуючих форм мислення, говорить про властивості до самостійного вирішення проблем та здатність до прийняття рішень. У 16% вищий середнього, 25 % – середній показник, занижений у 11 % та низький 9%. Також переважає середній рівень схильності до ризику задля досягнення успіху (46%), що означає готовність фахівців вкладати морально-психологічні та матеріальні ресурси в інновації, впевненість у власних можливостях та комфортне відчуття себе у нових нестандартних ситуаціях. Високий показник у 11%, вищий середнього – 19%, у свою чергу занижений показник – 17% та низький у 7 %. Високий рівень орієнтації на майбутнє у 23%, що говорить про впевненість в інноваціях та те, що їх впровадження – це шлях до успіху, схильність таких фахівців до активного пошуку нового, відсутності страху до здійснення помилок та вміння конструктивно приймати критику, впевненість у власних силах. Вищий середнього показник у 17%, середній – 37 %, занижений – 11% та низький у 12 %. Схематично результати зображено на рис.1.

Рис.1. Результати за методикою «Шкала самооцінки інновативних якостей особистості» (Н. Лебедева, А.Татарка).

За доцільне вважаємо емпіричне дослідження стилю мислення у фахівців соціономічного профілю, нами була використана «Методика визначення стилю мислення» (А. Харрісона та Р. Бремсона). Так, як стиль мислення фахівця – це властива йому система індивідуальних інтелектуальних стратегій, способів та засобів, вмінь, навичок та операцій, до яких особистість схильна завдяки своїм особливостям, від системи цінностей та мотивації до характерологічних якостей. У методиці запропоновано 8 тверджень, до яких необхідно обрати із запропонованих варіантів відповідей ту, яка є більш притаманна респонденту. Відповідно запропоновано п'ять стилів мислення: синтетичний, ідеалістичний, прагматичний, аналітичний, реалістичний. За допомогою ключа підраховується кількість балів за кожною шкалою. Домінуючим визначається той стиль мислення, який набрав більше балів.

За результатами дослідження ми визначили, що у 29% респондентів синтетичний стиль, тому для них є характерним чутливість до суперечностей та підвищений інтерес до конфліктів, досить часто проявляють себе у висуненні нових ідей та неординарних рішень. Їм подобаються зміни, вони критично ставляться до існуючих стереотипів та набутих шаблонів. Відрізняються відчуттям нового, рішучістю та впевненістю, а також креативністю. У 14% – ідеалістичний стиль, що говорить про їх інтуїтивність та глобальність, проте не здатність до детального аналізу та відсутність логіки у прийнятті рішень. Добре здатні формувати мету як для себе, так і для оточуючих, розглядаючи з різних точок зору, обмірковуючи користь та шкоду, позитивні та негативні наслідки, проте не властива їм зосередженість на точних цифрах та вже встановлених фактів. Прагнуть здаватись позитивними, відкритими та для них є необхідним

відчувати свою користь. У 25% – прагматичний стиль, для якого характерним є орієнтація на власний досвід й оцінці нових ідей, рішень та вчинків. Для них є характерними використання вже набутих навичок та наявних ресурсів, спрямовані переважно на отримання якнайшвидше результатів діяльності. Також планують декілька можливих шляхів реалізації цілей, задля уникнення поразки, тому для них є властива гнучкість та адаптивність. Аналітичний стиль мислення у 11%, для яких характерна логічність, детальність, послідовність та обережність. Для них є характерним збирання якнайбільшої кількості інформації для того, щоб бути максимально готовим до різних ситуацій, які можуть виникнути. Негативно ставляться до невизначеності та хаосу, надають перевагу передбачуваності, послідовності та логічності. Характерним для них є перфекціонізм та прагнення досконалості, тому вони багато навчаються, розвиваються та постійно вдосконалюються. У свою чергу, реалістичний стиль притаманний 21% респондентів, для яких є важливим практично набутий досвід. Характерним для них є конкретність, орієнтація на поточні справи, проте зосередженість на кінцевому результаті, діють обережно та обґрунтовано, часто безпомилково. Прагнуть до уникнення непередбачуваних змін, дотримуються поставленого курсу. Не схильні до глобальності мислення, вдаються до спрощення проблем. Схематично результати зображено на рис. 2.

Рис.2. Результати «Методика визначення стилю мислення»
(А. Харрісона та Р. Бремсона)

За результатами емпіричного дослідження у фахівців соціономічних професій переважає синтетичний, прагматичний та реалістичний стилі мислення.

Висновки. За результатами теоретичного аналізу літературних джерел ми провели дослідження інноваційного мислення та його важливість для фахівців соціономічних професій, яке є необхідним для досягнення компетентності у роботі, конкурентоспроможності, ефективності та впевненості у професійній діяльності. Сучасний фахівець має мислити інноваційно, задля постійного оновлення власних знань та розширення досвіду, удосконалення власних умінь і навичок, для нього має бути властива креативність, орієнтованість на майбутнє та готовність йти на ризик задля майбутнього.

За результатами нашого дослідження, визначено, що інноваційне мислення потребує детального вивчення та виокремлення. Перспективами подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у створенні психологічного супроводу та психокорекційної програми, які забезпечуватимуть розвиток гнучкості, швидкості, критичності, креативності мислення, що у свою чергу, сприятиме формуванню інноваційності мислення у фахівців соціономічних професій.

Література:

1. Антонова О. Є. До проблеми визначення сутності поняття креативності: проблеми та пошуки [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WdwyxCIbqcJ:https://core.ac.uk/download/42970065.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
2. Гораш К. Інноваційні складові особистості сучасного педагога // Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2014. С. 171-179.
3. Грітченко А., Кириленко К. Формування інноваційних знань, інноваційного способу мислення та інноваційності особистості студента в інноваційно-діяльному середовищі вищого навчального закладу // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2015. № 2. С. 101-110.
4. Джанкінс Р. Искусство креативного мышления; пер. с англ. П Миронова. Москва : Азбука Бизнес, Азбука-Аттикус, 2016. 432 с.
5. Доценко С. О. Технологія розвитку критичного мислення як засіб формування творчих здібностей учнів початкових класів // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. С. 277-286.
6. Карпенко В. В. Психологія мислення: феноменологія, процес і детермінанти // Науковий вісник. 2013. №1. С. 32-42.
7. Костюшко І. В., Гандзілевська Г. Б. Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного вчителя [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eMZ3a0slO3QJ:https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.10.22.html+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
8. Кузнецова Н. Б. Кадри інноваційного типу: сутність, значення та особливості формування в умовах розвитку інноваційної економіки. 2009. № 6 (96). С. 115-121.
9. Меерович М., Шрагина Л. Технология творческого мышления. Москва : Альпина Паблишер, 2018. 506 с.
10. Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] // Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С.120-131.
11. Павлович О. Р. Інноваційне мислення як фактор розвитку професійної системи менеджменту // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2019. С. 199-212.

12. Пилипюк К. М. Сутність та структура феномена «критичне мислення особистості майбутнього вчителя-філолога» [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2198/1/Pylypyuk%20K.%20M..pdf>.

13. Пометун О. І., Сущенко І. М. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи. Київ, 2017. 96 с.

14. Соболева С. М. Особливості інноваційного мислення майбутніх офіцерів та шляхи його формування в контексті вимог сучасного суспільства // Психологія праці. 2020. С. 271-275.

15. Харун О. А. Формування креативності персоналу за умов інноваційного розвитку підприємств // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. С. 142-145.

References:

1. Antonova O. Є. Do problemi viznachennja sutnosti ponjattja kreativnosti: problemi ta poshuki [The problem of defining the essence of the concept of creativity: problems and searches]. Retrived from file: [//webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WdwyxClIbqJ:https://core.ac.uk/download/42970065.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WdwyxClIbqJ:https://core.ac.uk/download/42970065.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua) [in Ukrainian].

2. Gorash K. (2014). Innovacijni skladovi osobistosti suchasnogo pedagoga [Innovative components of the of a modern teacher]. *Problemi pidgotovki suchasnogo vchitelja - Problems of modern training*, 171-179 [in Ukrainian].

3. Gritchenko A., Kirilenko K. (2015). Formuvannja innovacijnih znan`, innovacijnogo sposobu mislennja ta innovacijnosti osobistosti studenta v innovacijno-dijal`nomu seredovishhi vishhogo navchl`nogo zakladu [Formation of innovative knowledge, innovative way of thinking and innovativeness of the student's personality in the innovative environment of higher education]. *Zbirnik naukovih prac` Umans`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Pavla Tichini - Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna*, 101-110 [in Ukrainian].

4. Dzbankins R. (2016). Iskusstvo kreativnogo mishlenija [The Art of Creative Thinking]. *Moskva: Azbuka Biznes, Azbuka-Attikus - Moscow: Azbuka Business, Azbuka-Atticus* [in Russian].

5. Docenko S. O. (2016). Technjlogija rozvitku kritichnogo mislennja jak zasib formuvannja tvorchih zdibnostej uchniv pochkovih klasiv [Technology of development of critical thinking as a means of forming creative abilities of primary school students]. *Pedagogika formuvannja tvorchoj osobistosti u vishij i zagal`noosvitnij shkolah - Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools*, 277-286 [in Ukrainian].

6. Karpenko V. V. (2013). Psihologija mishlenja: fenomenologija, process i determinant [Psychology of thinking: phenomenology, process and determinants Психологія мислення: феноменологія, процес і детермінанти]. *Naukovij visnik - Scientific Bulletin*, 32-42 [in Ukrainian].

7. Kostjushko I. V., Gandzilevs`ka G. B. Kritichne mishlenja jak neobhidna skladova profesijnoi kompetentnosti suchasnogo vchitelja. [Critical thinking as a necessary component of professional competence of a modern teacher]. Retrived from file: [//webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eMZ3a0slO3QJ:https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.10.22.html+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eMZ3a0slO3QJ:https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.10.22.html+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua)

8. Kuznecova N. B. (2009). Kadri innovacijnogo tipu: sutnist`, znachennja ta osoblivosti formuvannja v umovah rozvitku innovacijnoi ekonomiki [Personnel of innovative type: essence, value and features of formation in the conditions of development of innovative economy], 115-121 [in Ukrainian].

10. Pavlenko V. V. (2016). Kreativnict`: sutnisna harakteristika ponjattja. [Creativity: the essential characteristics of the concept]. *Kreativna pedagogika: Creative pedagogy: Akademija mizhnarodnogo spivrobitnictva z kreativnoi pedagogiki «Polissja» - Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy «Polissya»*, 120-131 [in Ukrainian].

11. Pavlovich O. R. (2019). Innovacijne mishlenja jak factor rozvitku profesijnoi sistemi [Innovative thinking as a factor in the development of the professional system]. *Rinkova*

ekonomika: suchasna teorija i praktika upravlinnja - Market economy: modern theory and practice of management, 199-212 [in Ukrainian].

12. Pilipjuk K. M. Sutnist` ta struktura fenomena «kritichne mislennja osobistosti majbutn`ogo vchitelja-filologa» [The essence and structure of the phenomenon «critical thinking of the future teacher of philology»] Retrived from file://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2198/1/Pylypyuk%20K.%20M..pdf. [in Ukrainian].

13. Pometun O. I., Sushhenko I. M. (2017). Putivnik z rozvitku kritichnogo mislennja v uchniv pochatkovoї shkoli. [The guide to the development of critical thinking in primary school students] [in Ukrainian].

14. Soboleva S. M. (2020). Osoblivosti innovacijnogo mislennja majbutnih oficeriv ta shljahi jogo formuvannja v konteksti vimog suchasnogo suspil`stva [The Features of innovative thinking of future officers and ways of its formation in the context of the requirements of modern society]. *Psihologija praci - Psychology of labor*, 271-275 [in Ukrainian].

15. Harun O. A. (2017). Formuvannja kreativnosti personal za umov innovacijnogo rozvitku pidpriemstv [Formation of staff creativity in the conditions of innovative development of enterprises]. *Naukovij visnik Uzhgorods`kogo nacional`nogo universitetu - Bulletin of Uzhhorod National University*, 142-145 [in Ukrainian].